

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

Maandoverzicht nr. 1 - 1973
(Tijdvak van 1-1-1973 t/m 31-1-1973)

I N H O U D

Nr. 1.128.712

	Blz.
De positie van de CPN op het sociaal- economische vlak	1
Ideologische vorming	5
Het 13e Congres van het ANJV	7
Ondertekening Cultureel Plan 1973	10
Maandblad "NU"	10
De Spaanse communisten in Nederland	12
Trotskisme	15
De DDR: toenadering tot en afgrenzing van de Bondsrepubliek	18

De positie van de CPN op het sociaal-economisch vlak

De partij heeft de laatste tijd kunnen participeren in een aantal activiteiten in de sociaal-economische sector. De mogelijkheden effectieve agitatie te bedrijven waren dan ook groter dan tevoren, gezien de voortsnellende inflatie, de blijvende werkloosheid en de daartegen geïntroduceerde politiek van loonmatiging. Ten aanzien van de economische situatie heeft de CPN steeds vastgehouden aan haar standpunt dat niet de lonen oorzaak zijn van de inflatie, maar de "ongebreidelde winsthonger" met daarnaast enkele belangrijke "improductieve" rijksuitgaven, zoals de defensie-uitgaven en de ontwikkelingshulp in haar huidige vorm. De CPN is juist van mening dat verhoging van de lonen noodzakelijk is om de werkenden te beschermen tegen de gevolgen van de niet door hen veroorzaakte inflatie. In die geest startte zij vrijwel direct na de verkiezingen een propaganda-actie voor de verkrijging van een duurtetoeslag, zo mogelijk in de vorm van een kerstgratificatie.

De CPN was in het afgelopen jaar organisator van een aantal min of meer massale acties in de sociaal-economische sector, zoals de bouwvakdemonstratie in Amsterdam in maart, het Groninger volkscongres in april en de demonstratie tegen de sluiting van de Bredase ENKA-vestiging in mei. Bovendien heeft de partij actief meegewerkt aan het welslagen van de grootste na-oorlogse metaalstaking in februari 1972. Gedurende deze acties - en ook in acties die in relatie stonden met het onderwijs, de oorlog in Vietnam, de huurharmonisatie en de gebeurtenissen rond de VVDM - zocht en verkreeg de partij aansluiting met andere partijen en groeperingen.

Ten aanzien van het bedrijfswerk en de activiteiten aan het loonfront gaat de CPN uit van de stelling dat dit niet het exclusieve gebied is van de vakorganisaties, maar dat de partij daar een eigen taak heeft. De heer M.J. HA , politiek secretaris van het Amsterdamse CPN-district en lid van de dagelijkse leiding van de CPN, benadrukte dat op het laatste congres van de partij nog eens toen hij stelde dat "ondanks de bij bepaalde acties (zoals de huuracties) tot stand gekomen samenwerking met andere groepen de primaire oriëntatie van de partij

het bedrijfswerk en de loonstrijd blijft". In haar praktische opstelling heeft de CPN steeds getracht de aansluiting bij het NVV te behouden. Daarbij accepteerde zij vrijwel steeds de door de NVV-bonden opgestelde eisen, er echter wel op wijzend dat dit minimum-eisen waren, die in elk geval ingewilligd dienden te worden en dat zij vergezeld konden gaan van speciale bedrijfseisen. Ook heeft de partij de organisatorische eenheid van haar bedrijfswerkorganisaties - in ondernemingsraden vaak naar buiten tredend als Vrije-Lijst- of Eenheidslijst-fractie - met die van de NVV-bonden nagestreefd en bevorderd. Die mogelijkheid is sinds eind 1971 reëel aanwezig, nu de meeste NVV-bonden zijn overgegaan tot schrapping van de z.g. communisten-clausule. Inderdaad is op enkele bedrijven de beoogde eenheid tot stand gekomen, hetzij doordat de "Vrije-Lijsters" zich aansloten bij de betreffende NVV-bond, hetzij na voorafgaand overleg tussen de beide ondernemingsraadfracties.

Het verdwijnen van de "communisten-clausule" betekende voor de partij tevens dat zij haar politiek van min of meer heimelijke infiltratie in het NVV kon opgeven en haar leden openlijk kon aansporen - op het 24ste congres vond partijvoorzitter HOEKSTRA het zelfs een plicht van iedere communist - actief lid te worden van het NVV. Daarbij wees de partijleiding erop dat de NVV-vergaderingen doorgaans maar matig bezocht worden, zodat de CPN-ers die de vergaderingen bezoeken voldoende kansen hebben het partijstandpunt naar voren te brengen, te verdedigen en zo mogelijk door te voeren. Vanzelfsprekend spoorde de partij-leiding haar vakbondsleden aan deel te nemen aan de bondskadercursussen, zodat de partij-invloed op het NVV-beleid in de toekomst nog vergroot kan worden.

De veranderde, meer openlijke houding ten aanzien van het NVV-lidmaatschap werd duidelijk gemanifesteerd tijdens de staking bij de NV. Pelger te Emmen, waar het aan het CPN-kaderlid A.PL jr. gelukte bedrijfscontactman van het NVV te worden. De heer PL werd vanwege zijn activiteiten in het conflict tijdens het in mei j.l. gehouden 24ste congres van de CPN opgenomen in het congres-presidium. Gedurende het congres bleek ook duidelijk dat het lidmaatschap van een NVV-bond een extra-argument was voor een bestuurlijke functie in de partij. Zo werd de heer K.HO gekozen in het partijbestuur - en later zelfs in de dagelijkse

leiding en het secretariaat van de partij - mede op grond van het feit dat hij een belangrijke kaderfunctie had vervuld in de ANB/NVV.

Overigens was de veranderde houding van het NVV ten aanzien van de toelating van communisten - nog - niet voldoende aanleiding voor de partij om over te gaan tot liquidatie van de laatst overgebleven Centrum-bond *), de alleen nog in Amsterdam bestaande Algemene Bond van Werkers in de Bouwnijverheid (ABWB). Wel werd terughoudendheid betracht ten aanzien van het aannemen van nieuwe leden, die pas werden toegelaten als zij onoverkomenlijke bezwaren hadden tegen het NVV-lidmaatschap.

Ten aanzien van de wijze waarop binnen de partij het bedrijfs-werk is georganiseerd kan het volgende gesteld worden.

De landelijke bedrijfswerk-leiding, waarin de heren NI en MEIS zitting hebben, functioneert nog steeds. Daarin heeft de heer NI , die door het partijbestuur gekozen is tot bedrijfswerksecretaris, een voornamelijk coördinerende taak. De heer MEIS treedt meer naar buiten op, niet alleen als adviseur van allerlei actie-comité's, maar ook als actie-leider. (Zo organiseerde de heer MEIS het Groninger Volkscongres, onderhield hij contact met de heer PL in het Pelger-conflict en sprak hij op 6 mei j.l. tijdens de protestdemonstratie tegen de sluiting van de ENKA-vestiging te Breda.)

De landelijke bedrijfswerk-leiding wordt over de situatie in de bedrijven geïnformeerd door de "bedrijfswerkverantwoordelijken" in de districten, die hun contacten hebben in afdelingen en bedrijven. De plaatselijke partij-vertegenwoordigers krijgen bij de uitvoering van het bedrijfswerk de nodige adviezen van de landelijke leiding; adviezen die variëren van het verspreiden van een pamfletje, tot het stellen van vragen in de plaatselijke gemeenteraad en het oprichten van (liefst breed samengestelde) actiecomité's. Bij het uitbreken van actie neemt de landelijke leiding - afhankelijk van de omvang van de actie openlijk of achter de schermen - de leiding van de actie over van het actiecomité, dat dan verder dienst doet als uitvoeringsorgaan.

Concluderend kan men stellen dat de positie van de CPN op het sociaal-economische terrein in de afgelopen periode duidelijk verbeterd is, althans dat de mogelijkheden het standpunt van de partij door te laten klinken zijn uitgebreid. De partij heeft zich

*) Centrum:Centrum van propaganda voor eenheid in de vakbeweging en klassestrijd, de voortzetting van de vroegere Eenheids-Vak-Centrale.

op dat gebied verder uit het isolement weten te werken en is thans op het lage kaderniveau vrijwel volledig geaccepteerd als partner in overleg en actie. Echter, de positie van de partij is ook kwetsbaarder geworden, omdat zij rekening heeft te houden met datgene wat in andere organisaties, waarin haar leden werken, besloten wordt. Het innemen van een extreem standpunt zou tot gevolg kunnen hebben dat de partij zich opnieuw in een isolement zou plaatsen.

* * *

[The remainder of the page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document.]

Ideologische vorming

De besluiten van het eind mei 1972 gehouden 24ste congres van de CPN over de noodzaak het ideologische peil van de partijleden te verhogen, zijn voor de dagelijkse leiding van de partij aanleiding geweest de organisatie van de scholing aan de basis ter hand te nemen. Teneinde een zo goed mogelijk verloop van deze scholing te realiseren zijn door de partijleiding richtlijnen voor de aanpak ervan gegeven:

1. de basisscholing dient in elke afdeling plaats te vinden;
2. de basisscholing dient met een frequentie van éénmaal per veertien dagen op een doordeweekse avond plaats te vinden. De weekeinden moeten gereserveerd blijven voor kaderscholingen en openbare lezingen;
3. verantwoordelijk voor de organisatie, de controle en het zorgen voor inleiders zijn de districtbesturen. Dat betekent dat het bestaande landelijke apparaat van scholingsleiders, dat overigens niet erg goed gefunctioneerd heeft, is opgeheven;
4. de scholingsonderwerpen worden door de landelijke leiding vastgesteld. Aan elk onderwerp moeten drie scholingsavonden besteed worden;
5. voor elk onderwerp wordt eenmaal een landelijke bijeenkomst van inleiders gehouden. Tijdens de bijeenkomsten zullen de onderwerpen zodanig worden toegelicht dat de inleiders precies weten hoe zij de onderwerpen tijdens de scholingsavonden moeten behandelen;
6. de stand van zaken met betrekking tot de organisatie en het verloop van de scholing moet regelmatig aan de landelijke leiding worden doorgegeven.

Inmiddels heeft de eerste landelijke bijeenkomst van inleiders op 13 januari j.l. te Amsterdam plaatsgevonden. De ruim 100 aanwezigen vernamen daar van de landelijk verantwoordelijke voor de ideologische vorming, de heer R. WA , nog eens het doel van de basisscholing, te weten:

- a. het bijbrengen van de principes van het marxisme-leninisme aan de - gedurende de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamerverkiezingen - nieuw gewonnen leden;
- b. het verduidelijken van de aan de huidige omstandigheden aangepaste politiek van de partij aan de oudere leden;

c. het bevorderen van het bewustmakingsproces door de actuele gebeurtenissen - en de rol die de partij daarin speelt - in het scholingsprogramma te betrekken.

Vervolgens gaf organisatie-secretaris K. HOEVEN een toelichting op het eerste scholings-onderwerp: "De rol van de CPN en de partij-organisatie." Hij zette uiteen dat dit onderwerp drie punten omvat:

- a. doel en betekenis van de partij;
- b. voorbeelden van de voorhoede-rol van de partij;
- c. de organisatie van de partij.

Vervolgens besprak hij de brochures die bij de behandeling van dit onderwerp gebruikt moeten worden, daarbij opmerkend dat het welslagen van de scholing grotendeels afhankelijk is van de mate waarin de leden het scholingsmateriaal bestuderen. Het scholingsmateriaal bestaat voornamelijk uit door CPN-partijbestuurders geschreven brochures. Daarnaast behoort echter ook STALIN's "De grondslagen van het leninisme" tot de voor bestudering aanbevolen werken.

Het 13e Congres van het ANJV

Op 22 oktober 1972 besloot het Hoofdbestuur van het ANJV het 13e Congres te houden op 23, 24 en 25 december 1972 te Amsterdam. Dit Congres had, volgens de statuten, reeds eind 1971 moeten plaatsvinden, maar was toen voor onbepaalde tijd uitgesteld omdat het wegens gebrek aan kader niet mogelijk bleek een dergelijk evenement te organiseren. Mogelijk speelde daarbij ook een rol dat het ANJV er destijds nog steeds niet in geslaagd was de zo zeer begeerde eenheid van werkende jongeren, waartoe het 12e Congres in 1969 uitdrukkelijk opdracht had gegeven, te verwezenlijken.

Deze eenheid werd begin 1972 bereikt toen ruim 20 jongeren- en studentenorganisaties zich, na een oproep van het ANJV en de ASVA, naar aanleiding van de hervatting van de Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam op 26 december 1971, verenigden in het Komitee Jongeren voor Vietnam, dat eind april te Amsterdam een grote landelijke manifestatie organiseerde.

Het 13e ANJV-Congres werd door de organisatoren voorbereid onder de leuze: "VOOR EEN BETERE TOEKOMST VAN DE JEUGD".

Het politieke belang van het Congres werd onderstreept door de aanwezigheid van vertegenwoordigers van het CPN-partijbestuur, van de Vereniging Verenigd Verzet 1940-'45; van de Algemene Studentenvereniging Amsterdam; van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen; van de Federatie van Jongerengroepen in de PvdA; van de Federatie van KVP- en CHU-jongeren; van de Studentenraad Vrije Universiteit Amsterdam; van de Jongerenorganisatie van de VVD te Amsterdam; van de Groninger Studentenraad en van de Nederlandse Vrouwenbeweging.

Op het Congres werd vastgesteld dat het ANJV in de afgelopen periode een grote, en voortdurend in betekenis toenemende rol heeft gespeeld in de vele acties die - op initiatief van het ANJV - met vele andere jeugd- en studentenorganisaties zijn gevoerd en die een verenigende factor zijn gebleken.

Met name werd gewezen op de rol, die het ANJV speelde - en nog nog speelt - onder de militairen, waarbij vooral de nadruk werd gelegd op het Komitee "HANDEN AF VAN DE VVDM".

Dit Komitee werd opgericht op initiatief van het ANJV naar aanleiding van de Krijgsraadvonnissen tegen 7 VVDM-bestuur-

ders wegens het organiseren van een "groetweigerdag". Vele organisaties, die ook samenwerken in het Komitee Jongeren voor Vietnam, namen zitting in dat nieuwe Komitee.

Het Congres sprak zich uit vóór de eisen:

verhoging van de wedde;

verlaging van de dienstdiensttijd naar 12 maanden als overgangsfase naar een dienstdiensttijd van 6 maanden.

Deze eisen, zo werd gesteld, zijn gemeengoed geworden van de dienstplichtigen en hun belangenorganisatie de Vereniging van Dienstplichtige Militairen.

Wat het leger betreft huldigde het Congres de opvatting dat het moet zijn: "een democratisch gecontroleerd apparaat ter bescherming van de onafhankelijkheid van ons land, die zijn beste waarborgen vindt in een politiek van staatkundige neutraliteit. Zo'n leger moet berusten op volledige mondigheid en zeggenschap van de dienstplichtige militairen en vereist de afschaffing van een krijgstuicht die onderworpenheid eist van de soldaten".

Met voldoening werd vastgesteld dat het ANJV zich met succes heeft ingezet voor de verkiezingscampagne van de CPN. Haar actie tegen de invoering van een koopavond in Alkmaar werd beschouwd als een der factoren die geleid hebben tot de winst van de CPN bij de tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen aldaar.

Ten aanzien van de werkende jongeren werd de noodzaak onderkend op korte termijn nieuwe acties te ondernemen voor verbetering van de positie van de jonge arbeiders. Er zullen landelijk en plaatselijk gesprekken moeten worden gevoerd met werkende-jeugdorganisaties als Katholieke Werkende Jongeren en de NVV-jongerencontactraad, om samen met de jongeren uit de bedrijven te komen tot een actief optreden voor hun belangen.

(Het lijkt erop dat de acties van het ANJV een zekere weerklank vinden bij de jongeren. De in augustus 1972 ingezette ledenwerfactie zou - naar verluidt - tot november 1972 reeds meer dan 500 nieuwe leden hebben opgeleverd.)

Door de voorzitter van de CPN, de heer H. HOEKSTRA, werd op het Congres een rede uitgesproken waarin hij o.m. benadrukte dat door het ANJV baanbrekend werk was verricht met betrekking

tot het brengen van eenheid onder de jongeren. Verder vroeg hij
ondersteuning door het ANJV van de eisen van de CPN:
voor een atoomvrij Nederland;
voor vermindering van de bewapeningsuitgaven;
geen regeringsingrijpen in de loonvorming;
onmiddellijke erkenning van Hanoi en
breuk met de regering in Saigon.

In de discussiegrondslag voor het Congres waren de volgen-
de eisen en stellingen opgenomen:

de CPN biedt de enige garantie voor een progressief beleid;
Nederland moet breken met de NAVO;
solidariteit met de Indonesische Jeugd;
voor een onafhankelijk Suriname en Antillen.
Deze werden, evenals de reeds eerder genoemde eisen ten aan-
zien van de militairen en de werkende jongeren unaniem door
het Congres aanvaard.

Het Congres werd bijgewoond door 278 afgevaardigden,
waarvan er 246 lid waren van de CPN.

Ondanks aandrang vanuit het Hoofdbestuur om massaal
lid te worden van het NVV bleken er maar 18 leden aan deze
oproep gevolg te hebben gegeven.

Ondertekening Cultureel Plan 1973

Een delegatie van het hoofdbestuur van de vereniging "Nederland-USSR", bestaande uit de heren W. HULST, voorzitter van de vereniging, en D. WA , lid van het dagelijks bestuur, verbleef de afgelopen maand in Moskou in verband met de definitieve vaststelling en de plechtige ondertekening (op 24-1-1973) van het Cultureel Plan voor het jaar 1973. Een dergelijk plan wordt telkenjare opgesteld door de vereniging "Nederland-USSR" en de vereniging "USSR-Nederland", als onderdeel van de culturele overeenkomst, die in januari 1971 voor de duur van vijf jaar gesloten werd tussen de Unie van Sowjetverenigingen voor Vriendschap en Culturele Betrekkingen met het Buitenland, de vereniging "Nederland-USSR" en haar Sowjet-zustervereniging.

Het plan voorziet in de uitwisseling van personen en groepen, die het culturele leven in Nederland en de Sowjet-Unie gestalte geven; daarnaast bevordert het de onderlinge betrekkingen tussen de unie en de verenigingen doordat regelingen getroffen worden voor onderling overleg en voor het bijwonen van elkaars manifestaties.

Maandblad "NU"

Het maandblad van de vereniging "Nederland-USSR" wordt met ingang van 1-1-1973 niet meer gedrukt bij CPN-drukkerij Heiermann. De CPN-leiding heeft de veemde situatie, waarin een CPN-drukkerij het drukwerk en de verzending daarvan verzorgde voor een als vijandig beschouwde groepering, jarenlang laten voortbestaan omdat men bij Heiermann het financiële voordeel niet graag wilde missen. Nadat de partijleiding begin 1972 de knoop in principe had doorgesneden, kreeg Heiermann opdracht het drukwerk voor de vereniging en voor het reisbureau Vernu af te stoten. De politieke overwegingen die daaraan ten grondslag lagen werden door Heiermann achter een commercieel rookgordijn verborgen: door drastische verhoging van de prijsopgaven werd de tegenpartij er toe gebracht zijn drukopdrachten elders onder te brengen. Voor de leiding van de vereniging was deze gang van zaken niet eens zo onwelkom. Al langere tijd bestond daar het vermoeden dat de CPN nieuwe abonnees/CPN-leden, die zij kon traceren aan de hand van de mutaties in de bij Heiermann aanwezige verzendlijst, tot opzegging van hun abonnement trachtte te bewegen. De vereniging had vanwege dit

vermoeden de (tijdrovende) verzending de laatste maanden reeds zelf ter hand genomen.

Het maandblad "NU" wordt met ingang van 1973 gedrukt door de NV. Koninklijke Drukkerij en Uitgeverij Erven J.J. TIJL te Zwolle in een oplage van 8000 exemplaren - bijna 3000 meer dan bij Heiermann -; het aantal pagina's is uitgebreid van 24 tot 32. Door de vergrote oplage is een groot aantal exemplaren beschikbaar gekomen voor gerichte verspreiding onder bepaalde groepen en personen, afhankelijk van de aard van het hoofdartikel.

De Spaanse communisten in Nederland

Eind september 1972 hield de Spaanse Communistische Partij PCE haar illegale 8e partijcongres in de omgeving van Parijs. Besloten werd o.m. tot een reorganisatie van het partij-apparaat en van een aantal mantelorganisaties.

Voor de Spaanse communisten in Nederland hield dit o.a. in dat de landelijke leiding, die slechts een coördinerende functie had, eind oktober 1972 werd omgezet in een "Nationaal Centraal Comité (Comité Central Nacional, CCN)", met uitgebreide volmachten t.a.v. contacten en samenwerking met andere groeperingen. Tevens kreeg het CCN opdracht om in de loop van 1973:

1. in samenwerking met andere gastarbeidersgroeperingen, actiecomité's en (eventueel) de Nederlandse vakbeweging een "Congres van geëmigreerde arbeiders" te organiseren, waarbij eisen t.a.v. verblijfsrecht, sociale voorzieningen, onderwijs, e.d. dienen te worden gesteld;
2. een Nederlandse afdeling te vormen van het "Centrum voor Informatie en Solidariteit met Spanje" (Centro de Información y Solidaridad con España, CISE), welk centrum de "Wost-Europese conferentie voor amnestie in Spanje" moet gaan vervangen. Deze laatste organisatie was immers al te duidelijk bekend als een uit Oost-Europees initiatief geboren internationale communistische mantelorganisatie. Bij de creatie van de Nederlandse CISE-afdeling moet de steun van de Nederlandse zusterpartij CPN worden ingeroepen.

De nieuwe organisatorische opzet van de PCE bleek reeds in het laatste kwartaal van 1972 vruchten af te werpen. De van de partijlijn afgedwaalde "Arbeiderscommissies (Comisiones Obreras, CC.OO)" in Rijnmond en Amsterdam konden goeddeels weer onder PCE-controle worden gesteld en tevens werd een begin gemaakt met de formatie van "Arbeiderscommissies" in enkele andere concentraties van Spanjaarden.

Eind december 1972 werd via manifesten aangekondigd dat op 14 januari 1973 te Amsterdam een "solidariteitsbijeenkomst voor alle Spanjaarden" zou worden gehouden. Deze bijeenkomst werd door enkele PCE-kaderleden met steun van de CPN-leiding voorbereid, maar "naar buiten" werd gesuggereerd dat de organisatie in handen was van een drietal "neutrale" groeperingen, die echter in feite communistische mantelorganisaties zijn. Aan alle in Amsterdam e.o. werkzame politieke

partijen, vakbonden en politieke jeugdorganisaties werden uitnodigingen gezonden en verzocht werd eventueel een discussie-bijdrage te leveren. De "solidariteitsbijeenkomst" werd door circa driehonderd Spanjaarden, Nederlanders en Portugezen bezocht. De aanwezigen werden toegesproken door o.a. de Spaanse communistische dichter Marcos A , CPN-partijbestuurder Carel van DI en Oud-Spanjestrider Karl F. NE.

. Alle sprekers riepen op tot protest tegen de in Spanje gevoerde processen contra illegale vakbondsleiders, welke processen een bewijs werden geacht van de in Spanje bestaande onvrijheid. Van de Nederlandse regering zou moeten worden verlangd, aldus de sprekers, dat zij protesteert tegen de toestand in Spanje.

Van de Nederlandse vakbeweging werd in het bijzonder verlangd dat zij steun gaat verlenen aan het, door de drie Italiaanse vakcentrales overgenomen, PCE-initiatief tot vorming van een "Internationaal Vakbondstribunaal". Dit tribunaal zou moeten bestaan uit vertegenwoordigers van de Europese vakcentrales en uit "democratische juristen" die gezamenlijk de politieke rechtspraak in Spanje moeten toetsen aan de bepalingen van het Verdrag van Rome en aan de "Verklaring van de Rechten van de Mens".

Naast de "solidariteitsbijeenkomst" organiseerde de PCE via de "Arbeiderscommissies (CC.OQ)" een handtekeningenactie in een aantal concentraties van Spanjaarden. Deze actie heeft een tweeledig doel:

- solidariteit betuigen met een protestbrief gericht aan de Spaanse Minister van Justitie, waarin uitdrukking wordt gegeven aan de verontwaardiging over het vervolgen van een tiental (communistische) Spaanse vakbondsleiders en over de extreem hoge straffen die tegen hen worden geëist:
- de Nederlandse vakcentrales (de NVV-leiding in het bijzonder) te verzoeken via de daarvoor bestaande kanalen aan te dringen op de uitstoting van de Spaanse regeringsgetrouwe vakbeweging uit de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) en op de opnemings in de IAO van de in Parijs zetelende centrale leiding van de "Arbeiderscommissies" (Delegación Exterior de CC.OO., DECO).*)

*) Hierbij wordt (kennelijk welbewust) voorbij gegaan aan het bestaan van de katholieke arbeidersorganisatie HOAC, de socialistische vakcentrale UGT en de (eigen) communistische vakcentrale CGT.

Het voorgaande past uiteraard volledig in het beeld dat de PCE-leiding zich heeft geschapen t.a.v. de wijze waarop het huidige Spaanse politieke en economische systeem geëlimineerd zal moeten worden. In haar concept zijn de zg. arbeiderscommissies "het embryo van een toekomstige verenigde arbeidersorganisatie, maar ook iets dat verder gaat dan het traditionele gebied van de vakbeweging". Hoe ver dat "iets" reikt maakte PCE-partij-ideoloog Manuel AZ begin december 1972 duidelijk in een tweetal lange artikelen, die gepubliceerd werden in "Rinascita" (theoretisch orgaan van de Italiaanse CP). AZ schilderde de arbeiderscommissies als de "hechte kern van een massabeweging van de arbeidende klasse en de culturele krachten" die de staatsmacht in Spanje zal overnemen door middel van "een nationale politieke staking (---) met bezetting van de bedrijven (---), onderwijsinstellingen, nieuwsmedia, overheidskantoren, enz., (---) en tenslotte totale lamlegging van alle activiteiten in het land".

Ofschoon er - volgens AZ - in Spanje na de verdrijving van het huidige regime "een socialistisch politiek systeem" zal komen, dat gekenmerkt wordt door o.a. "een pluriformiteit van politieke partijen" in "een politiek en economisch democratische maatschappij", er mag geen twijfel aan bestaan dat dit slechts een stap is op de weg naar de "dictatuur van het proletariaat" die (zoals LENIN leert) een voorfase is op de weg naar de "socialistische maatschappij". De PCE-ideoloog zag in de huidige golf van stakingen in Spanje een aanloop naar de nationale politieke staking.

De PCE-leiding beschouwt de ervaring die de partijkaders opdoen in het partijwerk en in de arbeiderscommissies "in de emigratie" (d.w.z. buiten Spanje) van zeer groot belang en zegt in de politieke resolutie van het 8e partijcongres dat deze ervaring "zeer spoedig nuttig kan zijn in Spanje zelf".

* * *

Trotzkisme

Op 20 en 21 januari j.l. vond de conferentie plaats van de R.C.B. (Revolutionair Communistische Bond, v.h. de Nederlandse Sectie van de Vierde Internationale) en R.C.J.-Revolte (Revolutionair Communistische Jongerenorganisatie). Belangrijkste thema's op deze conferentie waren de toekomst van Proletarisch Links en de bestaans-(on)mogelijkheid van R.C.J.-Revolte.

Ter voorbereiding van de conferentie waren de discussiestukken, opgenomen in het "Intern Bulletin" van de R.C.B. en in een extra editie van "de Vonk" van Revolte, besproken op vergaderingen van de verschillende cellen.

T. WIJ had, ten behoeve van de conferentie, een ontwerp-resolutie over de (trotzkistische) tactiek in Europa.- aangenomen door het verenigd secretariaat, het belangrijkste internationaal orgaan in deze gelijknamige trotzkistische tendens.- samengevat.

De opstellers van de ontwerp-resolutie constateren o.m. dat de traditionele arbeiderspartijen in een crisis verkeren en dat de zone van voorhoede-elementen buiten de traditionele organisaties zich in belangrijke mate verbreedt, niet alleen onder studenten en scholieren, maar ook onder de werkende jongeren en arbeiders.

Omdat de trotzkistische jongerenorganisaties niet in staat bleven als revolutionair marxistische organisatie hun opdracht te weten: het hergroeperingscentrum te worden voor uiterst links en tegelijk de kloof te overbruggen tussen uiterst links en de georganiseerde arbeidersbeweging, succesvol af te ronden, wordt de trotzkistische secties aangeraden sympathiserende jongerengroepen te vormen, "zolang de sectie nog niet voldoende kaders en nog geen wortels heeft in de arbeidersklasse".

In een tweede discussiestuk toetst H. PIJ bovenstaande visie aan de situatie in Nederland. Ook hij komt tot de conclusie dat de revolutionaire marxisten, i.c. R.C.J.-Revolte, niet uit het stadium van beperkte propagandagroep zijn gekomen. Hij acht het noodzakelijk dat de R.C.B. in het dilemma, dat is ontstaan door het gelijktijdig willen opbouwen van de trotzkistische beweging (via R.C.J.-Revolte) en van een links socialistisch Proletarisch Links, een duidelijke keus doet. "Het is òf alle krachten concentreren op de eigen

organisatie en weg uit P.L., of de grote meerderheid van de krachten inzetten in P.L. en deze organisatie binnen een aantal jaren in meerderheid tot een revolutionair-marxistische organisatie omvormen".

Op grond van deze twee discussiestukken en voorafgaande besprekingen is op de conferentie besloten Revolte op te heffen en een "open sector" in te stellen. Bij het besluit Proletarisch Links op te bouwen tot een revolutionaire organisatie, werd n.l. door T. WI. nog wel de kanttekening geplaatst dat in dat geval de R.C.B. een aantal prioriteiten diende te stellen, te weten: werken in Proletarisch Links, werken via een zogenaamde "open sector" en een politieke centralisering. Deze "open sector" heeft tot doel de voorhoede elementen, die gebroken hebben met de CPN, op te vangen en te beïnvloeden. Op het terrein waar P.L. de mogelijkheden laat liggen, zal de "open sector" optreden. De activiteiten van de "open sector" kunnen zich beperken naarmate P.L. bereid is deze activiteiten over te nemen en zich daarmee tot een trozkistische organisatie ontwikkelt.

Een van de voornaamste taken van een dergelijke sector wordt het uitgeven van een tijdschrift dat met een zekere regelmaat verschijnt en een dusdanig karakter heeft dat de vereiste beïnvloeding kan geschieden.

In de "open sector" hebben zitting gekregen de heren KII, TR, v.d.PO en WI; de andere leden van Revolte zullen zich aansluiten bij P.L.

Op de conferentie werden tevens nog een aantal administratieve zaken afgehandeld.

Het nieuw gekozen Politiek Bureau van de R.C.B. bestaat nu uit T. WI, J. KI, P. v.d. GR, H. PI, H. UB, F. TI en T. v.d. ME. P. v.d. GR en T. v.d. ME hebben echter slechts stemrecht bij afwezigheid van een van de anderen.

In de liquidatie-commissie van Revolte zijn T. v.d. ME, T. VO en H. PI benoemd.

Het Revolte onderkomen aan de Van de Bossestraat in Amsterdam wordt voor de helft overgedaan aan P.L.

E. WI zal de algehele "trotskistische" administratie op zich nemen, m.u.v. de financiële aangelegenheden, die door J. KII behartigd worden.

*
*
*

DE DDR: TOENADERING TOT EN AFGRENZING VAN DE BONDSREPUBLIC

Toen Erich HONECKER zich op 3 mei 1971 in het gebouw van het Centraal Comité van de SED in Oost-Berlijn presenteerde als de opvolger van Walter ULBRIGT in de functie van eerste partijsecretaris, leidde dit uiteraard tot talrijke commentaren en speculaties over wat deze machtsovername voor de toekomst zou kunnen betekenen.

Intensief werd toen vooral gespeculeerd over de vraag of de Oostduitse CP met HONECKER aan het roer inzake de verhouding tussen de beide Duitslanden een andere koers zou gaan varen dan onder ULBRICHT.

Veel DDR-kenners waren in die tijd van mening dat van HONECKER een politiek te verwachten zou zijn, die zou uitmonden in een verscherping van de Duitse kwestie. Er waren inderdaad indicaties die deze verwachtingen konden rechtvaardigen. Immers, het was b.v. HONECKER geweest die zich heftig had verzet tegen de zogenaamde "sprekersuitwisseling" tussen de SED en de Westduitse SPD in 1966, een uitwisseling waarvan juist ULBRIGT een voorstander was. In het algemeen was het steeds HONECKER geweest, die zich - als CC-secretaris o.a. belast met de zorg voor de binnenlandse veiligheid - had verzet tegen de uitvoering van initiatieven inzake de verhouding tot de Bondsrepubliek, wanneer deze initiatieven naar zijn mening gevaarlijke kanten bezaten. Ongetwijfeld waren er in mei 1971 weinig duidelijke indicaties om de voorspelling te rechtvaardigen dat binnen twee jaar de DDR en de Bondsrepubliek elkaar de facto wederzijds zouden hebben erkend, zoals is gebeurd door het ondertekenen van het basisverdrag tussen beide staten op 21 december j.l.

Het mag waar zijn dat, zoals wordt beweerd, de nu bereikte toestand voor een groot deel te danken is aan door BREZNEV op HONECKER c.s. uitgeoefende pressie, omdat de oplossing van de Duitse kwestie door de CPSU noodzakelijk werd geacht binnen het kader van het Europees veiligheidsstreven. Dat betekent dan wel dat HONECKER zich vrij snel heeft geconformeerd aan dit Sowjet-verlangen, hetgeen niets hoeft te zeggen over zijn opvattingen inzake de Duitse kwestie maar wel over zijn volgzzaamheid t.a.v. de CPSU.

Algemeen wordt door deskundigen aangenomen dat dit op zijn minst minder snel tot stand zou zijn gekomen onder ULBRICHT, die dan ook - naar het heet - zijn functie van eerste CC-secretaris verloor vanwege zijn eigenzinnige, niet met de belangen van de Sowjet-Unie stro-

kende opvattingen over o.m. de oplossing van de Duitse kwestie.

HONECKER benadrukt leidende rol van de CPSU

Bij gelegenheid van de eerste verjaardag van HONECKER's bewind werd door het Westduitse maandblad "Deutschland Archiv" van mei 1972 een grondige analyse gegeven van de opvattingen van ULBRICHT en de veranderingen die daarin reeds na één jaar door het HONECKER-regiem waren aangebracht. Op het terrein van de ideologie had zich toen al een subtiele, hoewel belangrijke verandering gemanifesteerd.

Tijdens het zevende SED-congres in 1967 was het ULBRICHT zelf - toen nog eerste partijsecretaris - die de DDR uitdrukkelijk kwalificeerde als een "ontwikkeld maatschappelijk systeem van het socialisme", daarbij geïnspireerd door de opvatting dat het socialisme in de DDR door een hoge economische ontwikkeling een kwalitatief hoog niveau had bereikt en daarmee andere "socialistische staten" vooruit was. De ontegenzeggelijk behaalde successen brachten hem ertoe de DDR en de SED aan andere "socialistische" industriële samenlevingen ten voorbeeld te stellen, daarmee impliciet de leidende rol van de CPSU relativerend. Een belangrijke plaats in de DDR-samenleving werd ingeruimd voor de intelligentsia en een belangrijke rol toebedeeld aan de wetenschap als "belangrijkste productiekracht".

Het achtste SED-congres, in juni 1971 onder leiding van HONECKER bijeen, keerde terug van deze onder ULBRICHT ontwikkelde opvattingen. Scherpe kritiek werd - niet alleen tijdens het congres, maar ook bij latere gelegenheden - uitgeoefend op de maatschappijwetenschappen en grote nadruk werd gelegd op het primaat van het marxisme-leninisme, waaraan empirische wetenschappen (en vooral de economie) ondergeschikt zouden moeten zijn. De wetenschap werd van haar voetstuk gehaald, de maatschappelijke positie van de intelligentsia gedevalueerd en de arbeidersklasse, d.w.z. de arbeidende mens tot "belangrijkste productiekracht" verklaard. Dat hieruit de leidende rol van de SED als de voorhoede van de arbeidersklasse moeiteloos valt af te leiden, moet - aldus "Deutschland Archiv" van mei 1972 - als de essentie van dit ideologisch woordenspel worden beschouwd. Men ging ertoe over zich op ideologisch terrein aan de Sowjet-Unie te spiegelen. Men ging zich niet meer zoals tijdens het laatste deel van de ULBRICHT-periode te buiten aan eigen theorieën, hetgeen o.m. tot uitdrukking kwam in een steeds weer

terugkerende benadrukking van de leidende rol van de CPSU. Het DDR-model werd allengs aan het Sowjet-maatschappijmodel ondergeschikt gemaakt en ideologische gelijkenschakeling was het resultaat.

De facto erkenning van de DDR

Dat deze verandering in opvattingen over de rol van de CPSU, zoals die zich in de DDR onder HONECKER manifesteerde, van invloed was op een aantal praktische zaken, bleek onder meer uit de ontwikkelingen met betrekking tot het Duitse vraagstuk. Ongetwijfeld heeft de erkenning van de leidende rol van de CPSU door de SED bijgedragen tot het opgeven van het onder ULBRICHT bestaande verzet tegen de voor het prestige van de DDR nadelige overeenkomsten, dat wil zeggen tegen het sluiten van overeenkomsten van de "socialistische" broederlanden met de Bondsrepubliek zonder voorafgaande erkenning van de DDR door de BRD (de zgn. ULBRICHT-doctrine).

Een "inbreuk" op deze doctrine was overigens al gemaakt door de totstandkoming in 1970 van de verdragen tussen de Bondsrepubliek enerzijds en de Sowjet-Unie en Polen anderzijds, die - naar het zich laat begrijpen - door ULBRICHT met gemengde gevoelens werden begroet. Beide verdragen kunnen echter - aldus DDR-expert CR in "Deutschland Archiv" - beschouwd worden als het beginpunt van een verandering in de verhouding tussen de beide Duitslanden.

Had ULBRICHT zich nog verzet tegen het sluiten van een overeenkomst door de vier grote mogendheden inzake Berlijn, HONECKER liet daarvan weinig blijken.

In september 1971 - het HONECKER-regiem was toen vier maanden oud - kwam deze overeenkomst tot stand. Hierin waren o.m. de principes neergelegd voor een verbetering van het transitoverkeer van en naar West-Berlijn en werden de betrekkingen tussen dit stadsdeel en de Bondsrepubliek geregeld.

Datzelfde jaar nog werd dit gevolgd door een verdrag inzake het post- en telefoonverkeer tussen de beide Duitslanden en de zgn. Berlijnregeling, een geheel van verdragen tussen de DDR enerzijds en de Bondsrepubliek en het Westberlijnse stadsbestuur anderzijds.

In deze verdragen - in feite een nadere uitwerking van de in de "Vier-mogendheden-overeenkomst" neergelegde algemene principes - werd het transitoverkeer van en naar West-Berlijn geregeld, werd een bezoekersregeling ten behoeve van de Westberlijnse bevolking aan de DDR

vastgesteld en een regeling ten aanzien van de Westberlijnse exclaves in de DDR getroffen.

In mei 1972 werd deze reeks voortgezet met de parafering door BRD-staatssecretaris BAJ en zijn Oostduitse collega KO van het zgn. verkeersverdrag, betrekking hebbende op het reizigersverkeer tussen beide staten.

Op 21 december 1972 vond deze reeks verdragen haar culminatiepunt in de ondertekening van het zgn. basisverdrag tussen de Bondsrepubliek en de DDR.*)

In dit verdrag werd de bestaande status quo als realiteit erkend en de uitwisseling van gevolmachtigde vertegenwoordigers in het vooruitzicht gesteld.

Van een volledige volkenrechtelijke erkenning is - aldus Bondskanselier BRANDT - echter geen sprake. Het basisverdrag geeft in BRD-optiek niet meer dan een modus vivendi.

Uitgangspunt is voor de BRD nog steeds dat beide staten deel uitmaken van één Duitse natie, zoals door de Bondsrepubliek is benadrukt in de "Brief over de Duitse Eenheid", die in het kader van het verdrag tussen de Sowjet-Unie en de Bondsrepubliek van 1970 aan de Sowjet-autoriteiten is overhandigd.**)

Bovendien stelt de BRD zich uitdrukkelijk op het standpunt dat door dit basisverdrag geen inbreuk wordt gemaakt op de rechten en verantwoordelijkheden van de Grote Vier inzake geheel Duitsland en Berlijn, zoals neergelegd in het Duitslandverdrag van 1954.

Derhalve kan dus in BRD-optiek ook niet het totaal van de verdragen gesloten tussen de BRD met de Sowjet-Unie, Polen en de DDR samen met de "Vier-mogendheden-overeenkomst" - zoals door sommige deskundigen wordt gesteld - beschouwd worden als een vredesverdrag of zelfs maar als een anticipatie daarop.

Dit alles betekent echter niet dat de Bondsrepubliek aan de DDR geen volkenrechtelijke kwaliteiten toekent.

In de preambule is namelijk sprake van "onschendbaarheid van de

*) De parafering van dit basisverdrag had reeds op 8 november plaatsgevonden.

***) Deze opvatting vormt de basis voor de BRD om ook na het sluiten van het basisverdrag vast te houden aan de mening dat de handel tussen de beide Duitslanden beschouwd moet worden als "binnenlandse handel". De DDR verkeert hierdoor in een unieke positie: enerzijds COMECON-lid en anderzijds rechtstreeks toegang tot de EEG.

grenzen", "territoriale integriteit" en "soevereiniteit". De verdragtekst zelf spreekt van "gelijkberechtiging" (art. 1), "eerbied voor onafhankelijkheid, zelfstandigheid en territoriale integriteit" (art.2) en in artikel 4 wordt nadrukkelijk gesteld dat geen van beide staten de ander internationaal kan vertegenwoordigen of in zijn naam kan handelen.

De Bondsrepubliek heeft - naar veler opvatting - in dit basisverdrag de DDR gegeven waarom deze reeds lang had gevraagd: de erkenning een onafhankelijke, soevereine en tegelijk gelijkwaardige staat te zijn.

Basisverdrag, vreedzame coëxistentie, "Abgrenzung"

In een eerste officiële reactie op de parafering van dit basisverdrag stelde het Oostduitse persbureau ADN op 8 november 1972 dat er geen beter verdrag had kunnen zijn. "Het ... houdt rekening met de belangen van zowel de DDR als de Bondsrepubliek en tevens met die van de volkeren in Europa." Het is - aldus Politburolid en CC-secretaris MI tijdens het 8e CC-plenum van begin december - "de neerslag van dat wat in dit stadium mogelijk is in de betrekkingen tussen van elkaar onafhankelijke staten met tegengestelde maatschappelijke stelsels".

"Neues Deutschland" van 9 november noemde het verdrag een overeenkomst gebaseerd op "de principes van vreedzame coëxistentie", waardoor "vreedzame relaties tussen staten met tegengestelde sociale systemen" tot stand zijn gebracht.

Wat de fundering van dit basisverdrag op de vreedzame coëxistentieprincipes betekent, kan duidelijk worden afgelezen aan de volgende woorden van MI tijdens het bovengenoemde CC-plenum.

Hij stelde: "De politiek van vreedzame coëxistentie heeft niet tot gevolg dat de tegenstellingen tussen de maatschappelijke systemen verdwijnen, zij leidt niet tot toenadering tussen of verzoening van de vijandige ideologieën. Hoe meer wij erin slagen onze tegenstander te verhinderen zijn toevlucht te nemen tot militaire agressie en hem ertoe brengen zich te beperken tot vreedzame coëxistentie, tot de door ons gewilde vorm van internationale klassenstrijd, des te meer verscherpt zich de strijd aan het ideologische front. Onze agitatie en propaganda hebben de voortdurende opdracht het anticommunisme - als het belangrijkste politieke instrument van de imperialistische bourgeoisie - het burgerlijk nationalisme, de sociaal-democratie, het revisionisme en het linkse opportunisme te verslaan met het superieure

"wapen van het marxisme-leninisme."

Vreedzame coëxistentie en strijd op het ideologische front gaan derhalve hand in hand, zo ook uiteraard tussen de BRD en de DDR. Immers, zoals b.v. "Neues Deutschland" van 22 november het stelde:

"Wij en de sociaal-democratie in de BRD staan op volledig van elkaar onafhankelijke ideologische niveaus; socialisme en kapitalisme, socialistische en burgerlijke ideologie zijn niet met elkaar te verenigen."

Gezien tegen deze achtergrond hoeft het geen verwondering te wekken dat, samenhangend met de parafering van het basisverdrag en de daarmee m.n. onder de DDR-bevolking ontstane verwachting van toenadering en van meer intensieve contacten met de inwoners van de Bondsrepubliek, geprobeerd werd de DDR-bevolking te doordringen van de noodzaak deze contacten op het persoonlijke niveau zoveel mogelijk te beperken. Of nog liever, daar volledig van af te zien. Dit in het kader van de onverzoenlijkheid tussen "socialisme" en "kapitalisme" met het doel de marxistisch-leninistische doctrine zuiver te houden en te vrijwaren van vreemde invloeden.

Deze behoefte vond gestalte in het benadrukken van de noodzaak tot een politiek van afbakening t.o.v. het Westen ("Abgrenzungspolitik") en in een aantal praktische maatregelen met het doel deze afbakening zo effectief mogelijk te doen zijn.

Door de aandacht die deze politiek van "Abgrenzung" ten tijde van de parafering en de ondertekening van het basisverdrag op 21 december in de Westerse pers kreeg, is de indruk ontstaan als zou het hier gaan om een nieuw fenomeen. Dit is echter niet het geval. Reeds op 13 september 1970 - vlak na de sluiting van het verdrag tussen de Sowjet-Unie en de Bondsrepubliek - had CC-secretaris AXI tijdens een internationale herdenking voor nazi-slachtoffers in Oost-Berlijn - naar het schijnt voor het eerst onder gebruikmaking van de nu geijkte term - gewezen op de noodzaak van "Abgrenzung" in een uitspraak over de relaties tussen de DDR en de Bondsrepubliek "in heden en toekomst". Sindsdien is deze uitspraak bij verschillende gelegenheden herhaald, zoals b.v. door HONECKER tijdens zijn eerste optreden als SED-leider op 3 mei 1971.

Maar bovendien vond deze gedachte van "Abgrenzung" al voor het sluiten van het basisverdrag haar toepassing in het DDR-onderwijs. Van 22 tot 25 februari 1972 werd, tijdens een conferentie voor onderwijspersoneel over Burgerschapkunde, gesteld dat men zich meer moeite zou

moeten getroosten om de leerlingen het "objectieve karakter" van de "Abgrenzung" tussen de DDR en de Bondsrepubliek "op overtuigende wijze duidelijk te maken". De mening dat ontspanning in Europa zou moeten leiden tot toenadering zou moeten worden ontkracht door erop te wijzen dat "de politiek van vreedzame coëxistentie de tegenstellingen tussen socialisme en imperialisme niet opheft, maar (dat vreedzame coëxistentie) onze vorm van klassenstrijd is". Volgens "Deutschland Archiv" van september 1972 worden sinds het begin van het nieuwe schooljaar volledig uitgewerkte lesprogramma's gebruikt, die tot doel hebben de "Abgrenzung" ideologisch te funderen.

Het ligt voor de hand dat, wanneer in het onderwijs een dergelijke handelwijze wordt gehanteerd, ook buiten deze sfeer gepoogd zal worden de "Abgrenzung" een ideologische fundering te geven.

Illustratief in dit verband is een oproep van CC-secretariaatslid DOI , op 21 september 1972 gedaan aan alle partijgroeperingen, om een voortdurende politieke invloed uit te oefenen "op de opvoeding van alle werkende mensen tot het proletarisch internationalisme en het socialistisch patriottisme, tot onverbreekelijke vriendschap met de Sowjet-Unie en de andere socialistische staten, tot haat tegenover het imperialisme

Intensivering "Abgrenzungs"-campagne

Het zal geen verwondering wekken dat, met het sluiten van het basisverdrag in het vooruitzicht, de benadrukking van de noodzaak tot "Abgrenzung" werd geïntensiveerd en in duidelijke termen den volke kond werd gedaan.

Op 7 november - aan de vooravond van de parafering van het basisverdrag - begon deze campagne met een vijftien paragrafen tellende verklaring van het Politburo van de SED over "de taken van agitatie en propaganda".

In deze verklaring, die eerst op 11 november door "Neues Deutschland" openbaar werd gemaakt, werd gewezen op de noodzaak van het zuiver houden van de marxistisch-leninistische doctrine en werd opgeroepen tot een strijd op alle fronten tegen "de bourgeois en de imperialistische ideologie".

Impliciet refererend aan de mogelijkheid van contacten op grotere schaal tussen Oost Duitsers en West Duitsers - door het basisverdrag mo-

gelijk gemaakt - stelde de Politburoverklaring dat "massale contacten met mensen met tegengestelde levensbeschouwingen en levenswijzen een grote klassewaakzaamheid en activiteit noodzakelijk" maken. De basisgedachte aan de verklaring ten grondslag liggend is dat "alleen het marxisme-leninisme de juiste antwoorden geeft op de vragen van onze tijd".

Op de eerste plaats moet daarom de bevolking zich de normen van het marxisme-leninisme meer dan voorheen eigen maken en wel zodanig dat zij een integrerend bestanddeel gaan uitmaken van het waardenpatroon en een vanzelfsprekende leidraad vormen voor het handelen.

Op de tweede plaats moet de werkende mens ertoe gebracht worden actuele partijbesluiten op positieve wijze in zijn handelen te betrekken.

Op de derde plaats moeten alle bevolkingslagen immuun worden gemaakt voor Westerse invloeden. Het ligt voor de hand dat, zolang in de SED-optiek deze immunisering niet is voltooid, praktische maatregelen genomen zullen worden om "besmetting" te voorkomen.

Tijdens het 8e plenum van het Centraal Comité van de SED op 6 en 7 december liet HONECKER zelf zijn stem horen in deze campagne, nadat eerst van 7 november af in de partijpers de noodzaak tot "Abgrenzung" herhaalde malen was benadrukt.

HONECKER stelde dat het juist was geweest de kwestie van de "Abgrenzung" tussen de DDR en de Bondsrepubliek nadrukkelijk aan de orde te stellen.

Het moge zijn dat door het basisverdrag met de BRD betrekkingen tussen staten met verschillende maatschappelijke systemen geregeld worden op basis van de principes van vreedzame coëxistentie, op het terrein van de uitwisseling van ideeën zou er geen sprake kunnen zijn van toenadering. "Socialisme en sociaal-democratie", aldus de partijleider, "zijn evenals voorheen twee concepties die elkaar uitsluiten zoals vuur en water".

Op 20 december liet de Oostduitse CDU - een van de in de DDR bestaande politieke partijen die uitdrukkelijk het primaat van de SED erkennen - haar waarschuwende stem horen in deze ideologische campagne. Ost-CDU-voorzitter GÖ... waarschuwde toen voor onderschatting van het imperialisme dat, hoewel het een politiek van ontspanning voert, niets aan agressiviteit heeft ingeboet.

"Vreedzame coëxistentie betekent geen ideologische wapenstilstand,

maar verscherpte klassenconfrontatie", aldus GÖ, die voorts benadrukte dat verhoging van de militaire verdedigingskracht noodzakelijk, toenemende strijd tegen de imperialistische ideologie onontkoombaar en afgrenzing van het imperialisme in de huidige situatie vanzelfsprekend is.

Volgens de "Frankfurter Allgemeine" van 21 december zou ook verwoed gepoogd worden de kerken in de DDR te betrekken bij deze ideologische campagne. Naar het schijnt overigens niet met onverdeeld succes. Voorzover bekend zou slechts de regionale synode van de Evangelische Kerk in Berlijn-Brandenburg blijkens uitlatingen van plv. Ost-CDU-voorzitter SE in deze kwestie een uitspraak hebben gedaan. Volgens SE zou deze synode nl. hebben gesteld dat het irreëel is "uit het feit van ontspanning en samenwerking te concluderen dat het tot een ongecontroleerd verkeer en tot een vervagen van de staatsgrenzen zou kunnen komen. De politieke en ideologische afgrenzing is volledig "in overeenstemming met ontspanning."

In de maand januari is - voorzover bekend - in de DDR-pers nauwelijks meer aandacht geschonken aan de afgrenzeling t.o.v. de Bondsrepubliek. De beleidslijn was immers gegeven en noodzakelijk leek nog slechts de vertaling van dit beleid in praktische maatregelen.

Mogelijk echter heeft de politiek van "Abgrenzung" onder de bevolking ongenoegen gewekt, want op 3 februari werd door "Neues Deutschland" een waarschijnlijk volledige vertaling gebracht van een artikel uit het Sowjetblad "Meshdunarodnaja Zhizn", handelend over de ideologische strijd tussen "het socialisme" en "het kapitalisme". Dit is des te meer opvallend als men in aanmerking neemt dat reeds op 5 december een korte samenvatting van dit artikel in het Oostduitse partijdagblad verscheen, toen passend in de perscampagne uitmondend in de benadrukking van de noodzaak van "Abgrenzung" door HONECKER.

Eovendien werd door de partijleider zelf in een toespraak voor de hogere partijschool - waarschijnlijk op 5 februari - ingegaan op de "Abgrenzung tussen socialisme en kapitalisme", die hij "een van de voorwaarden" noemde "voor een politiek van vreedzame coëxistentie". Het Oostduitse partijdagblad zorgde ervoor dat belangrijke delen van deze rede bekend werden.

"Abgrenzung" in de praktijk

De vertaling in praktische maatregelen van de vastgestelde beleidslijn bestond in het opwerpen van een aantal barrières teneinde de con-

tacten tussen DDR-burgers en hun "ideologische tegenstanders" zoveel mogelijk te verhinderen.

Rond het einde van de maand november werd bekend dat bepalingen van kracht waren geworden, die tot doel hebben niet-officiële contacten met bezoekers uit het Westen zoveel mogelijk te beperken en te controleren.

Volgens deze bepalingen dienen functionarissen, die op de hoogte zijn van staatsgeheimen, zich zowel van directe persoonlijke als van schriftelijke contacten met het Westen te onthouden.

In de praktijk blijken veel soorten functionarissen tot deze categorie personen te behoren. Behalve SED-functionarissen, hogere ambtenaren en staatsfunctionarissen, militairen en politiefunctionarissen vallen ook leidinggevende functionarissen uit vakbonden, massaorganisaties, politieke partijen e.d. onder dit verbod.

Lagere functionarissen uit de bestuurssector en de economie zijn evenals gewone SED-leden verplicht bezoekers uit het Westen van te voren te melden.

Ten aanzien van eventuele niet onder deze categorieën vallende personen zou stelselmatig geprobeerd zijn hen over te halen vrijwillig af te zien van deze contacten.

Met dit doel zouden - aldus de "Neue Zürcher" van 8 december - in tal van bedrijven bijeenkomsten zijn gehouden waar plechtig is besloten geen bezoekers meer te ontvangen uit de Bondsrepubliek en West-Berlijn.

Intussen zijn een aantal gevallen bekend geworden, waarin - naar verluidt - overtreding van deze regels heeft geresulteerd in ontslag uit de door de overtreder beklede functie en uitstoting uit de SED.

Dat in dit klimaat tevens gepoogd wordt te voorkomen dat op grote schaal gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheden om Westduitse familie leden te bezoeken, ligt voor de hand.

Weliswaar heeft iedereen, zoals de Oostduitse staatssecretaris KO. in een televisieuitzending stelde, officieel het recht in duidelijk omschreven gevallen naar het Westen te reizen, in de praktijk heeft echter de werkgever van betrokkene het laatste woord.

Hierdoor is het voorgekomen dat in een aantal gevallen zonder opgaaf van redenen toestemming is geweigerd of het verzoek afgewezen werd met de motivering dat men op de hoogte is van staatsgeheimen.

Dit laatste zou - naar verluidt - als motief zijn gebruikt bij niet-inwilliging van een door een gymnastiekleerklacht ingediend verzoek.

Concluderend kan gesteld worden dat uit een groot aantal incidenteel bekend geworden gegevens algemeen de indruk is ontstaan dat er in de DDR sprake is van een vrij rigoreuze toepassing in de praktijk van de politiek van "Abgrenzung". Dit lijkt er zelfs toe te hebben geleid dat bijvoorbeeld voor gepensioneerden, die in vorige jaren zonder veel problemen een bezoek aan de Bondsrepubliek konden brengen, de mogelijkheden zijn beperkt.

"Abgrenzung": gevolg van de vreedzame coëxistentiepolitiek

In het voorgaande vermelde uitspraken van SED-functionarissen rond het basisverdrag en de nadruk, die in dat verband werd gelegd op de noodzaak van een politiek van "Abgrenzung", leidden tot de conclusie dat deze politiek ontstaan is doordat de relaties tussen de DDR en de BRD werden geschoeid op de principes van vreedzame coëxistentie.

Toen de Oostduitse leiders zich ten tijde van de sluiting van het verdrag tussen de Sowjet-Unie en de Bondsrepubliek realiseerden dat het proces van ontspanning in Europa onafwendbaar voortschreed, onderkenden zij - wat "Survey"*) in het zomernummer van 1972 noemt - de noodzaak tot "formulering van een doctrine, die hen in staat moest stellen een rationele basis te geven aan zowel beperkte samenwerking met de Bondsrepubliek als aan de behoefte om diezelfde BRD op een afstand te houden".

De oplossing werd gevonden in de "Abgrenzung", in feite meer een pragmatische politiek dan een doctrine, die zich baseert op erkenning van interne zwakte binnen de DDR en haar oorzaak vindt in een vrees voor de splijtende kracht van uitgebreide en ongecontroleerde contacten met de BRD.

"Abgrenzung" - aldus Rober BL in "Survey" - is een vorm van klassenstrijd en een middel om te voorkomen dat de bevolking aan "bourgeois ideologieën" wordt blootgesteld.

Naar marxistisch-leninistische opvatting zal gedurende een periode, waarin de relaties tussen "socialistische" en "kapitalistische" staten

*) "Survey" is een eenmaal per kwartaal in Groot-Brittannië verschijnend theoretisch blad, dat zich bezighoudt met "studies over Oost en West".

gebaseerd zijn op de principes van vreedzame coëxistentie en het machts-evenwicht zich duidelijk ontwikkelt ten gunste van het socialisme, de klassenstrijd intensiever worden. Het imperialisme wordt meer agressief maar moet zich - met het oog op dit machts-evenwicht - beperken tot het verspreiden van bourgeoisopvattingen om zo te proberen de fundamenten van het "socialisme" te ondermijnen.

Dat dit door "Abgrenzung" moet worden voorkomen is de logische volgende stap, tenzij men het op een ideologische confrontatie aan zou willen laten komen.

Maar, hoe paradoxaal dit ook klinkt, "Abgrenzung" is tevens een uiting van de bereidheid van de DDR om met de "imperialistische" BRD een (beperkte) samenwerking aan te gaan. Immers, indien de DDR zou vasthouden aan een rigide, onverzettelijke confrontatiepolitiek en vreedzame coëxistentie met de BRD zou afwijzen, dan zou een politiek van "Abgrenzung" niet ten tonele behoeven te worden gevoerd om de noodzaak van het tegen- gaan van contacten ideologisch te motiveren. Ironisch is wel dat de SED door de nu genomen maatregelen in het kader van deze politiek op de eerste plaats die personen treft op wie zij geacht wordt het meest te kunnen rekenen: haar eigen leden.

*

* *